

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**

Алієв Хан Магамед огли

УДК 377.6:61

**ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ
ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБАМИ ДИСТАНЦІЙНИХ
ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Харків – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент
Жерновникова Оксана Анатоліївна,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди,
професор кафедри математики.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Семенець Сергій Петрович,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка, професор
кафедри математичного аналізу;

кандидат педагогічних наук
Коновалова Вікторія Борисівна,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
доцент кафедри ділової іноземної мови та
перекладу.

Захист відбудеться «28» березня 2018 р. о 15.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.053.04 у Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди за адресою: вул. Алчевських, 29, ауд. 216, м. Харків, 61002.

Із дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди за адресою: вул. Валентинівська, 2, ауд. 215-В, м. Харків, 61168.

Автореферат розісланий «27» лютого 2018 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Штефан Л. А.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Важливою складовою процесів модернізації, що відбуваються нині в національних системах освіти, є їх інформатизація. Так, про впровадження та розвиток інформаційних, телекомунікаційних і дистанційних технологій зазначається в нормативних освітніх документах: законах України «Про вищу освіту» (2014), «Про Національну програму інформатизації» (1998), «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 рр.» (2007); Державній програмі «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці» (2005); Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні (2013). Серед основних світових та європейських документів, які значно вплинули на процес інформатизації освіти у світі, варто назвати Декларацію Світового саміту з питань інформаційного суспільства у Женеві (2003) та Доповідь Європейської комісії про перспективи впровадження нових освітніх технологій у навчальний процес (2011, 2014) тощо. Ці документи стали підґрунтям розвитку інформатизації освіти в Україні, оскільки головною метою діяльності вищих навчальних закладів, зокрема педагогічних, є підготовка освіченого фахівця, зорієнтованого на навчання впродовж усього життя, постійний особистісний та професійний розвиток.

Ключові проблеми інформатизації освіти як складової становлення інформаційного суспільства розглянуто в працях наших співвітчизників (В. Биков, І. Булах, Я. Вовк, Р. Гуревич, А. Гуржій, Ю. Дорошенко, М. Жалдак, С. Жданов, Ю. Жук, М. Кадемія, В. Ключко, А. Манак, Н. Морзе, І. Роберт, О. Співаковський, М. Шкіль та ін.) і представників наукової спільноти інших країн (G. Kearsley, W. Lynch, S. Papert та ін.). Психолого-педагогічні особливості комп'ютеризації та інформатизації навчального процесу у ВНЗ розглянуто в студіях О. Адаменко, Т. Коваль, О. Меньяйленка, Л. Панченко, Т. Поясок, С. Семерікова, Н. Тализіної та ін. Застосування засобів інформаційно-комп'ютерних технологій у формуванні професійних знань майбутніх фахівців висвітлено в працях Ю. Горошка, Н. Олефіренко, О. Спіріна та ін.

Аналіз сучасних наукових досліджень засвідчує, що в теорії й практиці вищої освіти накопичено значний потенціал, який може стати основою підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності, а саме: загальні питання професійної підготовки майбутніх фахівців (А. Алексюк, В. Беспалько, І. Бех, В. Бондар, М. Васильєва, А. Вербицький, А. Губа, С. Гончаренко, В. Гриньова, І. Дичківська, О. Дубасенюк, М. Євтух, С. Єрмаков, О. Жерновникова, Л. Зеленська, С. Золотухіна, І. Зязюн, В. Кремень, О. Іонова, В. Коновалова, Л. Кайдалова, Н. Кузьміна, С. Лобода, В. Лозова, О. Малихін, А. Маркова, Н. Ничкало, Л. Перетяга, О. Пехота, О. Попова, І. Прокопенко, О. Романовський, С. Семенець, С. Сисоєва, С. Ткачов, Н. Шиян, Л. Штефан та ін.), організація дистанційного навчання у вищій школі (О. Андреев, О. Борзенко, О. Волошенюк, О. Глазунова, Н. Духаніна, Н. Кіяновська, О. Крутько, В. Кухаренко, О. Майборода, О. Наливайко, В. Олійник, Л. Панченко, Є. Полат, А. Прокопенко, О. Самойленко, В. Ткачук, Ю. Триус, Н. Хміль, А. Хуторський, Б. Шуневич та ін.).

Водночас, аналіз наукових праць із порушеної проблеми дає підстави для

висновку, що підготовка студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій не була предметом спеціального наукового дослідження. У педагогічній науці також залишаються нерозкритими питання формування дистанційного освітнього середовища, пов'язаного з появою дистанційних освітніх технологій та програмних засобів ІКТ, застосування яких надає можливість доступу до навчальних та обчислювальних ресурсів у мережі Інтернет і забезпечує підготовку студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій.

Результати теоретичного й практичного вивчення проблеми підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій дозволили виявити *суперечності* між:

- наявністю широкого арсеналу засобів підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності та недостатнім використанням дистанційних освітніх технологій у навчально-виховному процесі педагогічного університету;
- вимогами до навчально-виховного процесу в педагогічних університетах у межах інформатизації суспільства і рівнем готовності майбутніх учителів до застосування дистанційних освітніх технологій у професійній діяльності;
- наявністю необмеженої кількості джерел інформації та невмінням їх використовувати у професійній діяльності;
- нагальною потребою нової української школи в учителях, які володіють технологіями дистанційного навчання, та реальним станом підготовки вчителів до професійної діяльності;
- потребою інтеграції дистанційних освітніх технологій у систему загальної середньої освіти та недостатньою обізнаністю переважної більшості вчителів із сучасними процесами в ІТ-галузі.

Отже, актуальність порушеної проблеми, її недостатня теоретична розробленість, а також нагальна необхідність у подоланні виявлених суперечностей зумовили вибір теми дослідження **«Підготовка студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами. Дисертацію виконано як складову частину комплексної програми науково-дослідної роботи кафедри початкової, дошкільної і професійної освіти «Сучасні освітньо-виховні технології в підготовці вчителів» (ДР № 0111U008876) Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Тему дослідження затверджено вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол № 5 від 20.06.2017 р.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити етапи підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка студентів педагогічних університетів.

Предмет дослідження – етапи підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій.

Завдання дослідження:

1. Обґрунтувати суть базових понять дослідження.
2. Визначити зміст структурних компонентів готовності студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій як результату відповідної підготовки.
3. Теоретично обґрунтувати етапи підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій та експериментально перевірити їх реалізацію.
4. Уточнити критерії, показники й рівні сформованості готовності студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні про те, що рівень сформованості готовності студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій можна значно підвищити, реалізуючи теоретично обґрунтовані етапи підготовки.

Для вирішення поставлених завдань було використано комплекс **методів дослідження:**

- *теоретичних:* аналіз філософської, психолого-педагогічної та методичної літератури – для порівняння й зіставлення різних поглядів на досліджувану проблему з метою визначення понятійно-термінологічного апарату й обґрунтування етапів підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій;

- *емпіричних:* психолого-педагогічні діагностичні методи (анкетування, тестування, бесіди, опитування), обсерваційні методи (педагогічне спостереження, самоспостереження, самооцінка) – для виявлення динаміки рівнів готовності студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій; педагогічний експеримент – для перевірки гіпотези дослідження;

- *статистичних:* методи математичної статистики – для обробки експериментальних даних, доведення вірогідності результатів експериментального дослідження.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота виконувалася на базі педагогічних університетів, зокрема, Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, Бердянського державного педагогічного університету, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що:

- *уперше* визначено зміст структурних компонентів готовності студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій (мотиваційно-ціннісний, когнітивний та операційний); теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено етапи підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій (професійно-мотиваційний, змістово-діяльнісний, рефлексивно-корегувальний);

- *уточнено* суть понять «дистанційне навчання», «дистанційна освіта», «дистанційні освітні технології»; критерії (мотиваційний, когнітивно-інформаційний, технологічно-діяльнісний), показники (позитивне ставлення до майбутньої професійної діяльності, прагнення до успіху, вмотивованість до результативної діяльності, володіння знаннями щодо застосування дистанційних освітніх технологій у навчально-виховному процесі нової української школи, уміння застосовувати дистанційні освітні технології у навчально-виховному процесі нової української школи) й рівні сформованості готовності студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій;

- *подальшого розвитку* набули зміст, форми і методи підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в доведенні його теоретичних положень і висновків до конкретних рекомендацій щодо організації та здійснення процесу підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій, що знайшли відображення в методичних рекомендаціях «Дистанційні освітні технології», розробці, експериментальній перевірці й упровадженні в освітній процес вищого навчального закладу етапів підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій, створенні й апробації програмно-змістового і навчально-методичного забезпечення процесу такої підготовки (навчально-методичний комплекс зі спецкурсу «Дистанційні освітні технології», завдання до різних видів практики, спрямованих на набуття майбутніми фахівцями вмінь та досвіду проектування й реалізації етапів підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій).

Результати дослідження *впроваджено* в педагогічний процес Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (довідка про впровадження № 30-01/69 від 10.10.2017 р.), Бердянського державного педагогічного університету (довідка про впровадження № 57-08/677 від 23.06.2017 р.), ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (довідка про впровадження № 123 від 16.09.2017 р.).

Теоретичними положеннями та практичним доробком *можуть послуговуватися* викладачі педагогічних університетів при розробці спецкурсів «Дистанційні освітні технології», спецсеминарів, навчальних посібників, для організації педагогічної практики студентів; студенти під час написання курсових і магістерських робіт; вчителі в процесі підвищення кваліфікації.

Особистий внесок здобувача в праці [13], написаній у співавторстві, полягає у характеристиці дистанційних освітніх технологій у США (0,1 д. а.)

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження доповідалися і обговорювалися на науково-практичних конференціях різних рівнів:

– *міжнародних*: «Воспитание студентов в современных условиях : содержание и механизмы» (Тирасполь, 2016), «Суспільні дослідження у 21 сторіччі» (Краматорськ, 2017);

– *всукраїнських*: «Ідеї гуманної педагогіки та сучасна система інклюзивного навчання» (Кіровоград, 2015), «Науково-дослідна робота в системі підготовки фахівців-педагогів у природничій, технологічній і комп'ютерній галузях» (Бердянськ, 2017), «Від знаннєвої парадигми до компетентнісної: реалії, перспективи» (Херсон, 2017);

– *регіональних*: «Методологія сучасних наукових досліджень» (Харків, 2015), «Сучасні концепції викладання природничих дисциплін в медичних освітніх закладах (біологія, фізика, хімія, педагогіка, психологія)» (Харків, 2017).

Результати виконаної роботи обговорювалися на засіданнях кафедри початкової, дошкільної та професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (2014-2017 рр.).

Публікації. Основні наукові результати відображено в 14 наукових працях, із яких 13 – одноосібні. Серед них: 1 – методичні рекомендації, 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття в закордонному періодичному виданні, 7 публікацій у збірниках матеріалів і тез конференцій.

Структура та обсяг дисертації зумовлені логікою наукового пошуку. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (327 найменувань, із них 47 – іноземною мовою) і 4 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 265 сторінок, з них основного тексту – 169 сторінок. Дисертація містить 10 таблиць і 4 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми та її актуальність, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу, методи наукового дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення роботи, наведено відомості про апробацію та впровадження отриманих результатів.

У першому розділі «**Характеристика дистанційних освітніх технологій**» розкрито суть понять «дистанційне навчання», «дистанційна освіта», «дистанційні освітні технології», виокремлено особливості упровадження дистанційних освітніх технологій у навчально-виховний процес педагогічного університету.

Дослідженню феномена «дистанційні освітні технології» слугували роботи науковців щодо визначення суті понять «дистанційне навчання» та «дистанційна освіта» як загальнонаукових і педагогічних понять (О. Алексеев, О. Андреев, М. Жалдак, В. Монохов, Н. Морзе, В. Олійник, Є. Полат, D. Garrison, В. Holmberg, W. Karow, D. Keegan, D. Sewart, J. Taylor). Узагальнення теоретичних положень (О. Волошенко, О. Глазунова, Н. Духаніна, В. Коновалова, В. Кухаренко, О. Наливайко, В. Олійник, Л. Панченко, Є. Полат, А. Прокопенко, О. Самойленко, С. Семенець, Б. Шуневич) дало змогу визначити *дистанційне навчання* як інноваційну організацію освітнього процесу, яка ґрунтується на принципі самостійного навчання, а студенти та викладачі розділені в просторі та часі, однак

мають можливість постійно підтримувати діалог у віртуальному просторі. *Дистанційна освіта* у дисертації визначається як форма навчання на відстані, у процесі якої навчальна взаємодія педагога і студентів відбувається шляхом упровадження в навчально-виховний процес дистанційних освітніх технологій.

На підставі узагальнення різних підходів учених (В. Доній, Л. Мінгалєєва, В. Монахов, Є. Полат, І. Прокопенко, Н. Солеймані, М. Hosseini) суть поняття «*дистанційні освітні технології*» у дисертації розкрито як освітні технології, реалізовані в навчально-виховному процесі вищої школи шляхом застосування інформаційних і телекомунікаційних технологій при опосередкованій (на відстані) або в повному обсязі опосередкованій взаємодії студента і викладача. Мета використання дистанційних освітніх технологій у навчально-виховному процесі – це надання студентам можливості оволодіння освітніми програмами безпосередньо за місцем їх проживання або тимчасового перебування (знаходження) на території навчального закладу.

Проведений у розділі теоретичний аналіз поняття «*дистанційні освітні технології*» надав змогу виокремити засоби дистанційних освітніх технологій: кейс-технологія, TV-технологія, мережева технологія тощо. Схарактеризуємо їх.

Кейс-технологія – це дистанційна освітня технологія, що ґрунтується на самостійному вивченні мультимедійних навчально-методичних матеріалів, поданих студенту в спеціальній формі (кейс). Суть даної дистанційної освітньої технології полягає у тому, що із студентом працює викладач, який перевіряє виконання надісланих поштою завдань і готовий відповісти на його запитання по телефону або провести консультацію в спеціальних навчальних центрах.

З'ясовано, що використання кейс-технологій у навчально-виховному процесі вищої школи сприяє ефективній взаємодії викладача і студента, розвитку вольових якостей, цілеспрямованості, здатності до конкурентоспроможності соціально активної і життєво компетентної особистості, спроможної до саморозвитку, самовдосконалення і самореалізації, якісному формуванню широкого інформаційного поля в форматі певної професійної діяльності; має великий виховний потенціал з позиції формування особистісних якостей: креативності, працьовитості, готовності взяти на себе відповідальність за результати власного аналізу ситуації і за роботу всієї групи, впевненості в собі; а також активізує розвиток професійних, аналітичних і комунікативних навичок. Не менш важливим є і той фактор, що кейс-технологія – це середовище не лише професійного навчання, але й виховання особистості в цілому.

TV-технологія (телевізійна технологія) – це дистанційна освітня технологія, яка базується на використанні системи телебачення і супутникових каналів зв'язку для надання студентам навчально-методичних матеріалів, організації консультацій у викладачів-консультантів та передбачає застосування у процесі навчання різних систем телебачення (мережевого, кабельного, супутникового тощо) та спеціальних освітніх програм.

У дисертації зазначено, що основним елементом навчання TV-технології є лекції, які транслюються по супутниковому телебаченню. Технологія підготовки і проведення таких лекцій різноманітна – вони можуть проходити в прямому ефірі,

також можливий попередній запис надання лектором навчальної інформації. До телевізійних лекцій належать: лекції-бесіди, лекції-презентації, лекції-семінари, лекції «удвох». У телевізійних лекціях основним прийомом подачі матеріалу є його вербалізація. Для поліпшення сприйняття матеріалу і підвищення ефективності лекцій, читання матеріалу супроводжується його візуалізацією: таблицями, схемами, діаграмами, відеороликами тощо. До переваг TV-технології віднесено: неперевершену швидкість оновлення знань за підтримки інформаційних ресурсів, що обираються студентами зі світових електронних інформаційних мереж; її екстериторіальність (немає прив'язки до певної території); синхронний і асинхронний режими взаємодії учасників навчального процесу; рівний доступ до якісної освіти широких верств різних категорій населення; об'єднання інформаційного, інтелектуального, творчого та науково-педагогічного потенціалу всієї світової спільноти в інтересах людини.

Мережева технологія – це дистанційна освітня технологія, яка базується на використанні мереж телекомунікації для забезпечення студентів навчально-методичними матеріалами та інтерактивної взаємодії між викладачем, адміністратором та студентом. Дана технологія має істотні переваги, оскільки дозволяє студентам проходити навчання за індивідуальним розкладом, маючи постійний контакт із викладачем, одногрупниками та адміністрацією навчального закладу чи центру. Можливість зв'язку «всіх зі всіма» є принциповою відмінністю мережевої технології від інших дистанційних освітніх технологій.

Визначено особливості упровадження дистанційних освітніх технологій у навчально-виховний процес вищої школи:

- зростання динаміки зворотнього зв'язку між викладачем і студентом;
- необмежений у часі та просторі доступ до цифрових освітніх ресурсів;
- можливість цілеспрямовано використовувати предметно-адаптовані цифрові ресурси для індивідуалізації навчальної роботи студентів;
- посилення інтеграційних процесів з метою забезпечення принципів неперервності, масовості, відкритості та мобільності в навчанні;
- неперервне формування інформаційної культури учасників навчально-виховного процесу;
- модернізація методів навчання у зв'язку зі зміною позиції студента в напрямі збільшення його самостійності, активності, зацікавленості в навчанні;
- трансформація освіти у двобічний процес взаємного інформаційного обміну між викладачами та студентами, що базується на принципі взаємного навчання в процесі спільної освітньої, дослідницької та практичної діяльності.

З'ясовано, що використання дистанційних освітніх технологій сприяє зростанню динаміки зворотного зв'язку між викладачем і студентом, надає необмежений у часі і просторі доступ до цифрових освітніх ресурсів, створює передумови для підвищення ефективності самостійної роботи студентів, у тому числі й завдяки можливості поза навчальною лабораторією оволодівати навичками управління фізичними об'єктами, дозволяє цілеспрямовано використовувати предметно адаптовані цифрові ресурси для індивідуалізації навчальної роботи студентів, стимулює внутрішню мотивацію студентів до навчання. Виокремлені

особливості упровадження дистанційних освітніх технологій у навчально-виховний процес педагогічного університету дають підстави розглядати їх як чинник підвищення якості навчання дисциплін професійної і практичної підготовки студентів педагогічних університетів.

У другому розділі **«Теоретичні питання підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій»** на основі вивчення сучасних наукових праць розкрито структуру й зміст готовності студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій як результату відповідної професійної підготовки, науково обґрунтовано етапи такої підготовки.

У дослідженні з'ясовано, що результатом підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій є відповідна *готовність*, яку в дисертації розглянуто як інтегративну професійно-особистісну здатність, що включає позитивне ставлення до цієї педагогічної діяльності, володіння необхідними професійними знаннями, уміннями й навичками, які забезпечують ефективну організацію дистанційного навчання здобувачів освіти.

У *структурі* готовності студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій виокремлено мотиваційно-ціннісний, когнітивний (знання) та операційний (вміння та навички) компоненти, які є взаємозалежними й перебувають у тісному взаємозв'язку.

При визначенні *змісту структурних компонентів* готовності студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій було враховано специфіку освітньої системи, її практично орієнтовану спрямованість, освітньо-кваліфікаційну характеристику студентів педагогічних університетів, а також мету, завдання й зміст упровадження дистанційних освітніх технологій у навчально-виховний процес педагогічного університету.

Мотиваційно-ціннісний компонент готовності студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій визначається спрямованістю на організацію дистанційного навчання здобувачів освіти, що включає: ціннісні орієнтації й цільові установки, особистісно значущі пізнавальні й професійні мотиви щодо дистанційного навчання, надання переваги перед іншими видами педагогічної діяльності.

У дослідженні визначено, що мотивація студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій – це, насамперед, пізнавальна мотивація, що є основою активного навчання студентів, каталізатором процесу навчання та сприяння пошуку нових ідей в опануванні теорією і методикою упровадження дистанційних освітніх технологій у навчально-виховний процес, оволодінні новими знаннями, вміннями й навичками засобами самоосвіти на самоцінному рівні. У цьому проявляється зв'язок мотиваційно-ціннісного з когнітивним та операційним компонентами готовності.

Когнітивний компонент готовності студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій передбачає у студентів педагогічних університетів наявність професійних психолого-

педагогічних та методичних знань, що включають знання з проблем упровадження дистанційних освітніх технологій у навчально-виховний процес сучасної школи, зокрема психолого-педагогічні знання містять знання особливостей застосування дистанційних освітніх технологій у професійній діяльності педагога. Методичні знання – це знання про загальні способи та методики організації навчально-виховного процесу з використанням дистанційних освітніх технологій. Когнітивний компонент визначає обсяг знань та інноваційний стиль мислення студентів і характеризується шістьма показниками (гностичним, проектувальним, конструктивним, організаційним, комунікативним та креативним), якими має володіти сучасний учитель при упровадженні дистанційних освітніх технологій у навчально-виховний процес нової української школи.

Установлено, що зміст навчання студентів педагогічних університетів у процесі професійної підготовки засобами дистанційних освітніх технологій має охоплювати фундаментальні знання з предмета та методики його навчання, відомості про засоби дистанційних освітніх технологій, що вивчаються й використовуються у новій українській школі, та прийоми роботи з ними для вдосконалення та розвитку професійної компетентності педагогів в інформаційно-освітньому середовищі.

З'ясовано, що інформаційно-освітнє середовище істотно та позитивно впливає на процес підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності, є системно збалансованим поєднанням внутрішніх і зовнішніх чинників та умов і побудовано на принципах прямого і зворотного зв'язків. Інформаційно-освітнє середовище підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності – це інноваційне відкрите освітнє середовище, у якому провідним є гуманістичний стиль взаємодії суб'єктів середовища з використанням засобів дистанційних освітніх технологій.

Ознаками відкритого інформаційно-освітнього середовища підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності є такі: доступність інформаційно-освітніх ресурсів середовища; масовість використання ресурсів середовища зумовлена не лише можливістю звернення до них студента, який навчається на будь-якому факультеті педагогічного університету, але і ступенем їх повторного використання; самоорганізація середовища, що обумовлюється як розширенням освітніх ресурсів середовища, так і побудовою різноманітних зв'язків між її ресурсами й учасниками; наявність у середовищі механізмів колективної співтворчості із залученням студентів різних курсів та факультетів.

Доведено, що поєднання різноманітних форм навчання у процесі підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності з дистанційними освітніми технологіями позитивно впливає на результат їх професійної підготовки.

Операційний компонент відображає практичну готовність студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій, визначає рівень оволодіння вміннями організувати навчальний процес здобувачів освіти, спрямований на здійснення контролю й оцінки рівня сформованості готовності студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій, відповідної корекції цього процесу.

Визначено, що концептуальну основу підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій становлять системний, особистісно орієнтований, компетентнісний, діяльнісний, технологічний та інформаційний підходи.

З урахуванням змісту компонентів готовності студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій та логіки процесу професійної підготовки студентів було теоретично обґрунтовано такі етапи підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій: професійно-мотиваційний, змістово-діяльнісний, рефлексивно-корегувальний.

Професійно-мотиваційний етап підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності передбачає формування професійної спрямованості студентів педагогічних університетів щодо використання в навчально-виховному процесі дистанційних освітніх технологій, яка складається з комплексу сформованих мотивів, ціннісних установок стосовно дистанційних освітніх технологій, пов'язана як з активним позитивним ставленням до дистанційних освітніх технологій, інтересом до них, схильністю, яка переходить у захопленість цим видом діяльності, так і прагненням вдосконалювати свою підготовку та педагогічну майстерність, що передбачає застосування певних стимулів для успішної реалізації теоретично обґрунтованих етапів підготовки, оскільки будь-яка діяльність ґрунтується на позитивній мотивації особистості до її здійснення.

Змістово-діяльнісний етап підготовки передбачає оволодіння студентами педагогічних університетів системою знань, що зумовлюють успішність і якість їхньої професійної підготовки, включає теоретичну та практичну підготовку студентів у процесі вивчення навчальних курсів і складається з ряду модулів навчальної програми (суспільно-гуманітарного, професійного, методичного, діагностичного) та спецкурсу «Дистанційні освітні технології». Понятійний апарат спецкурсу окреслюється на основі загальноприйнятих термінів та означень, містить наступне: поняття інформатизації освіти; класифікацію і призначення дистанційних освітніх технологій, зокрема кейс-технології, TV-технології, мережевої технології.

Результатом змістово-діялісного етапу підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій є робоча програма спецкурсу «Дистанційні освітні технології» як опис ефективної та раціональної системи навчання, що включає загальні цілі спецкурсу, визначені в термінах компетентностей, і результати навчання, перелік психолого-педагогічних й організаційно-педагогічних особливостей викладання спецкурсу, зміст спецкурсу, структурований за модулями та формами навчальної діяльності (перелік лекцій, практичних занять, завдання для індивідуальної та самостійної роботи студентів), перелік навчально-методичного забезпечення та засобів діагностики навчальних досягнень студентів.

На *рефлексивно-корегувальному етапі* підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій здійснюється аналіз навчальної та робочої програм спецкурсу «Дистанційні освітні технології», дидактичних матеріалів. Дидактичний аналіз проводиться за такими

формальними критеріями: результативності (відповідність результатів конструювання поставленим цілям), конструктивної цілісності (повнота структурних елементів робочої програми, ступінь їх опрацьованості та узгодженості), раціональності (відповідність обсягу змісту спецкурсу часовим і логіко-структурним обмеженням), реалізованості (наявність реальних можливостей здійснення), мобільності (можливість змін у змісті дисципліни залежно від зміни інструментарію, виникнення нових продуктів або технологій). Також на даному етапі проводиться корекція змісту, форм і методів відповідної підготовки студентів педагогічних університетів засобами дистанційних освітніх технологій на основі оцінки, здійсненої викладачами, та самооцінки студентами своєї результативності.

Усі три етапи підготовки спрямовані на формування структурних компонентів готовності студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій (мотиваційно-ціннісного, когнітивного, операційного), впровадження яких суттєво прискорює передачу знань і накопиченого технологічного та соціального досвіду від студента до студента. Дані технології підвищують якість навчання та освіти, дають змогу студенту успішніше і швидше адаптуватися до навколишнього середовища та змін. Це дозволяє активно та ефективно впроваджувати дистанційні освітні технології в процес підготовки студентів педагогічних університетів і є важливим чинником створення нової системи освіти, що відповідає сучасним вимогам та процесу модернізації традиційної системи освіти.

У третьому розділі **«Експериментальна перевірка реалізації етапів підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій»** розкрито загальні питання підготовки та проведення педагогічного експерименту, представлено навчально-методичне забезпечення теоретично обґрунтованих етапів, проаналізовано результати експериментальної роботи.

Гіпотезу дослідження було перевірено шляхом проведення педагогічного експерименту, який було розпочато у 2014/2015 навчальному році і здійснено впродовж трьох років (до 2016/2017 включно) на базі Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, Бердянського державного педагогічного університету, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

У педагогічному експерименті брали участь 302 студенти фізико-математичного та природничого факультетів, 152 з яких увійшло до експериментальної групи (КГ) та 150 – до контрольної (ЕГ).

На констатувальному етапі педагогічного експерименту було проведено діагностування вхідного рівня сформованості готовності студентів експериментальної і контрольної груп до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій за такими критеріями: мотиваційним, когнітивно-інформаційним, технологічно-діяльнісним. Показниками рівня сформованості готовності студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій за відповідними критеріями є: мотиваційний – позитивне ставлення до майбутньої професійної діяльності, прагнення до успіху,

вмотивованість до результативної діяльності – визначалася за методиками психодіагностики; когнітивно-інформаційний – володіння знаннями щодо застосування дистанційних освітніх технологій у навчально-виховний процес нової української школи – визначалася за рівнями таксономії знань; технологічно-діяльнісний – уміння застосовувати дистанційні освітні технології у навчально-виховному процесі нової української школи – визначалася за рівнями таксономії умінь. Були також визначені рівні сформованості готовності студентів педагогічного університету до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій (високий, середній, низький).

Формувальний експеримент був спрямований на реалізацію етапів підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій. У процесі упровадження теоретично обґрунтованих етапів підготовки визначався рівень сформованості готовності студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій, що полягали в інтеграції тестових та комплексних компетентнісних завдань і використанні засобів платформи дистанційного навчання Moodle та сервісів Google.

Реалізацію *професійно-мотиваційного етапу* розпочали з поглиблення знань, умінь і навичок викладачів педагогічного університету щодо підготовки до професійної діяльності студентів засобами дистанційних освітніх технологій. Для цього на кафедрах було проведено науково-методичний семінар «Дистанційні освітні технології: суть та особливості упровадження в навчально-виховний процес педагогічного університету», на якому обговорювалися питання щодо суті дистанційного навчання, дистанційної освіти, дистанційних освітніх технологій, їх можливостей для саморозвитку студентів, методики організації дистанційного навчання, акцентувалась увага на необхідності підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій. Викладачів ознайомлювали з науковою й навчально-методичною літературою з досліджуваної проблеми.

Також для викладачів, які не працювали на платформі дистанційного навчання Moodle, створили «Консультаційний пункт», завданням якого було підвищення рівня професійної компетентності педагогічного колективу шляхом надання консультацій, методичних порад, психолого-педагогічної допомоги щодо розробки стратегій роботи зі студентами й відбору навчально-методичного інструментарію забезпечення етапів підготовки студентів педагогічного університету до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій.

Для формування професійно-навчальної мотивації студентів, усвідомлення ними значущості застосування у навчальному процесі нової української школи дистанційних освітніх технологій, на професійно-мотиваційному етапі, на заняттях і кураторських годинах проводили «рекламні акції» щодо переваг дистанційного навчання в процесі життєдіяльності людини, пояснювали студентам, чому майбутньому вчителю необхідна спеціальна підготовка щодо застосування дистанційних освітніх технологій у навчально-виховному процесі нової української школи. Перетворенню наданої інформації у відповідні переконання студентів

сприяли майстер-класи та творчі зустрічі з досвідченими тьюторами, які виконували ролі модератора, тренера, куратора, наставника та мотиватора.

Реалізація *змістово-діяльнісного етапу* підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності, яку розпочали з другого курсу навчання, мала на меті оволодіння студентами спеціальними знаннями й уміннями, необхідними для успішного застосування в навчально-виховному процесі дистанційних освітніх технологій. Даний етап забезпечувався доповненням змісту психолого-педагогічних дисциплін за обраною тематикою, а також проведення спецкурсу «Дистанційні освітні технології» на третьому курсі (V семестр). Наповненням спецкурсу стали такі теми: «Педагогічні програмні засоби», «Технологія розробки комп'ютерних засобів навчання», «Кейс-технологія», «TV-технологія», «Мережева технологія» тощо. Також ефективним засобом набуття студентами досвіду застосування дистанційних освітніх технологій виявилася шефська робота, яку організовували через студентське самоврядування: студентів старших курсів залучали до виконання сумісних on-line проектів із студентами перших курсів у позааудиторній виховній і науково-дослідній роботі тощо.

На четвертому курсі (VIII семестр) із групами студентів проводилися спеціально організовані заняття, які надавали їм можливість реалізовувати свої знання й уміння засобами дистанційних освітніх технологій, а також бути готовими до таких видів дистанційної роботи: підготовка змісту курсу (предмета) для дистанційного викладання шляхом упровадження кейс-технології, TV-технології та мережевої технології; методичне забезпечення навчального процесу і педагогічного супроводу групи учнів у майбутній професійній діяльності дистанційно; проведення досліджень за темою реалізації кейс-технології, TV-технології та мережевої технології; організація навчального процесу і проведення навчання дистанційно; дистанційна участь в конференціях і семінарах, застосовуючи TV-технології та мережеві технології.

Для досягнення мети *рефлексивно-корегувального етапу* було запроваджено форми й методи навчання та виховання, які спонукали студентів до самоаналізу, адекватної самооцінки щодо сформованості в них професійних знань, умінь і якостей, необхідних для упровадження кейс-технології, TV-технології, мережевої технології у навчально-виховний процес нової української школи (рефлексивний практикум, рефлексивно-ділова гра, проблемно-рефлексивний полілог, рефлексивна інверсія). На цій основі здійснювалися корегувальні процедури щодо сформованості готовності студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій. Було проведено рефлексивні тренінги, у процесі яких здійснювали аналіз і самоаналіз професійних знань і вмінь, особистісних якостей, що характеризують готовність студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій.

На контрольному етапі експерименту було проаналізовано й узагальнено результати експериментальної роботи, які відображено в таблиці 1.

Для аргументованого підтвердження того, що результати педагогічного експерименту не є випадковими, а забезпечені саме реалізацією теоретично

обґрунтованих етапів підготовки студентів педагогічних університетів засобами дистанційних освітніх технологій, здійснено їх статистичну перевірку.

За всіма критеріями середня арифметична величина $\overline{X_{КГ}}$ суттєво відрізняється від такої в $\overline{X_{ЕГ}}$ ($t\text{-розр.}(2,69) > t\text{-табл.}(1,96)$; $P > 0,05$), що вказує на істотні зрушення, які відбулися у процесі проведення формувального етапу педагогічного експерименту. Найвищі результати одержано за технологічно-діяльнісним ($t\text{-розр.}=5,78$) та мотиваційним ($t\text{-розр.}=5,62$) критеріями. Проте за всіма трьома критеріями спостерігаються позитивні зміни, зокрема за когнітивно-інформаційним ($t\text{-розр.}=4,96$). А відтак, теоретично обґрунтовані та експериментально перевірені етапи підготовки студентів педагогічного університету до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій є ефективними та можуть бути запропонованими для впровадження в процес професійної підготовки студентів педагогічних університетів.

Таблиця 1

Рівні сформованості готовності студентів педагогічного університету до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій (приріст у %)

Критерії та рівні готовності	ЕГ (152 особи)			КГ (150 осіб)		
	До експ.	Після експ.	Приріст	Конст зріз	Контр зріз	Приріст
<i>мотиваційний</i>						
• високий	1,62	75,08	+73,46	1,87	5,96	+4,09
• середній	35,92	24,92	-11	39,18	66,04	+26,86
• низький	62,46	-	-62,46	58,95	28	-30,95
<i>когнітивно-інформаційний</i>						
• високий	2,91	64,08	+61,17	5,97	25	+19,03
• середній	32,04	35,92	+3,88	33,96	47	+13,04
• низький	65,05	-	-65,05	60,07	28	-32,07
<i>технологічно-діяльнісний</i>						
• високий	11	78,96	+67,96	10,07	17,91	+7,84
• середній	42,07	21,04	-21,03	42,16	61,19	+19,03
• низький	46,93	-	-46,93	47,77	20,9	-26,87

Проведене дослідження підтвердило основні положення висунутої гіпотези та дозволило сформулювати **висновки** відповідно до поставлених завдань.

1. У дисертації розкрито суть поняття «дистанційне навчання» як інноваційну організацію освітнього процесу, яка ґрунтується на принципі самостійного навчання, а студенти та викладачі розділені в просторі та часі, однак мають постійну можливість підтримувати діалог у віртуальному просторі. Дистанційна освіта у дисертації визначається як форма навчання на відстані, у процесі якої навчальна

взаємодія викладача і студентів відбувається шляхом упровадження в навчально-виховний процес дистанційних освітніх технологій.

Суть поняття «дистанційні освітні технології» у дисертації розкрито як освітні технології, реалізовані в навчально-виховному процесі вищої школи шляхом застосування інформаційних і телекомунікаційних технологій при опосередкованій (на відстані) або в повному обсязі опосередкованій взаємодії студента і викладача.

Виокремлено особливості підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій: зростання динаміки зворотнього зв'язку між викладачем і студентом; необмежений у часі та просторі доступ до цифрових освітніх ресурсів; передумови для підвищення ефективності самостійної роботи студентів, у тому числі й завдяки можливості поза навчальною аудиторією опановувати навичками управління фізичними об'єктами; можливість цілеспрямовано використовувати предметно-адаптовані цифрові ресурси для індивідуалізації навчальної роботи студентів; посилення інтеграційних процесів з метою забезпечення принципів неперервності, масовості, відкритості та мобільності в навчанні; неперервне формування інформаційної культури учасників навчально-виховного процесу; модернізація методів навчання у зв'язку зі зміною позиції студента в напрямі збільшення його самостійності, активності, зацікавленості в навчанні; трансформація освіти у двобічний процес взаємного інформаційного обміну між викладачами та студентами, що базується на принципі взаємного навчання в процесі спільної освітньої, дослідницької та практичної діяльності.

2. Визначено, що результатом підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій є відповідна готовність, яку в дисертації розглянуто як інтегративну професійно-особистісну здатність, що включає позитивне ставлення до цієї педагогічної діяльності, володіння необхідними професійними знаннями й уміннями, навичками, що забезпечують ефективну організацію дистанційного навчання здобувачів освіти. Концептуальна основа підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій ґрунтується на системному, особистісно орієнтованому, компетентнісному, діяльнісному і технологічному підходах.

Структуру готовності студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій складають мотиваційно-ціннісний, когнітивний та операційний компоненти, які є взаємозалежними й перебувають у тісному взаємозв'язку.

3. Теоретично обґрунтовано етапи підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій: професійно-мотиваційний, який передбачає формування професійної спрямованості студентів педагогічних університетів щодо використання в навчально-виховному процесі дистанційних освітніх технологій, складається з комплексу сформованих мотивів, ціннісних установок стосовно дистанційних освітніх технологій, пов'язаний як з активним позитивним ставленням до дистанційних освітніх технологій, інтересом до них, схильністю, яка переходить у захопленість цим видом

діяльності, так і прагненням вдосконалювати свою підготовку та педагогічну майстерність, що передбачає застосування певних стимулів для успішної реалізації теоретично обґрунтованих етапів підготовки; змістово-діяльнісний, на якому студенти оволодівають знаннями й уміннями, необхідними для формування готовності до даного виду діяльності, обирають методи та форми вирішення поставлених задач, аналізують та обробляють інформацію; рефлексивно-корегувальний, на якому здійснюється корекція відповідної підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій на основі оцінки, здійсненої викладачами, та самооцінки студентами своєї результативності.

Експериментально доведено ефективність теоретично обґрунтованих етапів підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій: у експериментальній групі кількість студентів із високим рівнем сформованості готовності збільшилася на 72,1 % відповідно проти 14,2 % – у контрольній групі; кількість студентів із низьким рівнем готовності в експериментальній групі зменшилася на 66,2 % відповідно проти 23,7 % – у контрольній групі.

Проведений педагогічний експеримент дав підстави констатувати, що теоретично обґрунтовані етапи підготовки сприяють підвищенню рівня сформованості всіх компонентів готовності студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій.

4. Уточнено критерії (мотиваційний, когнітивно-інформаційний, технологічно-діяльнісний), показники (позитивне ставлення до майбутньої професійної діяльності, прагнення до успіху, вмотивованість до результативної діяльності, володіння знаннями щодо застосування дистанційних освітніх технологій у навчально-виховному процесі нової української школи, уміння застосовувати дистанційні освітні технології у навчально-виховному процесі нової української школи) й рівні сформованості готовності студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій (високий, середній, низький).

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми. Перспективними можуть бути такі напрями наукових досліджень: порівняльна характеристика систем підготовки викладачів вищих навчальних закладів в Україні та за кордоном, технології викладання педагогічних дисциплін в умовах дистанційного навчання, технології організації взаємодії в умовах дистанційного навчання та організації дистанційного контролю знань.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації:

1. Алієв Х. М. Дистанційні освітні технології : метод. рекомендації / Х. М. Алієв. – Х. : Видавець Іванченко І.С., 2016. – 47 с.
2. Алієв Х. М. Навчальні тренінги як активна форма підготовки майбутніх учителів до використання дистанційних технологій у професійній діяльності / Х. М.

Алієв // Педагогічний альманах : зб. наук. праць. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2016. – Вип. 33. – С. 120-125.

3. Алієв Х. М. Особливості сучасних економічних спеціальностей в контексті проблеми професійної орієнтації старшокласників / Х. М. Алієв // Науково-дослідна робота студентів як чинник удосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя : зб. наук. праць. – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2016. – Вип. 14. – С. 5-11.

4. Алієв Х. М. Технологія дистанційного навчання студентів педагогічного університету в процесі фахової підготовки: теоретичний аспект / Х. М. Алієв // Педагогіка та психологія : зб. наук. праць. – Х. : Вид-во ТОВ «Щедра садиба плюс», 2017. – Вип. 55. – С. 134-142.

5. Алієв Х. М. Методологічні підходи як підґрунтя професійної підготовки студентів педагогічного університету до дистанційного навчання / Х. М. Алієв // Наукові записки кафедри педагогіки : зб. наук. праць. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. – Вип. 42. – С. 128-134.

6. Алієв Х. М. Дистанційні освітні технології: суть, ознаки, особливості / Х. М. Алієв // Педагогічний альманах : зб. наук. праць. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2017. – Вип. 35. – С. 98-103.

7. Алієв Х. М. Зарубіжний досвід упровадження дистанційного навчання в університетах / Х. М. Алієв // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. праць. – Бердянськ : БДПУ, 2017. – Вип. 15. – С. 127-134.

8. Aliiev K. The problem of organization of interaction of teacher and student in the process of introduction of distance educational technologies / K. Aliiev // Stredoevropsky vestnik pro vedu a vyzkum : [central European journal for science and research]. – Praha, 2017. – NR 5 (41). – P. 52-60.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

9. Алієв Х. М. Застосування проектного підходу при підготовці студентів педагогічних університетів / Х. М. Алієв // Методологія сучасних наукових досліджень : матеріали XII наук.-практ. конф. молодих учених (10-11 листопада 2015 р., м. Харків). – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2015. – С. 9-10.

10. Алієв Х. М. Реалізація технології дистанційного навчання студентів педагогічного університету в процесі фахової підготовки / Х. М. Алієв. – Суспільні дослідження у 21 сторіччі : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (12 серпня 2017 р., м. Краматорськ). – Краматорськ : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – С. 86-90.

11. Алієв Х. М. Проблема впровадження дистанційних освітніх технологій: стан і перспективи розвитку/ Х. М. Алієв // Науково-дослідна робота в системі підготовки фахівців-педагогів у природничій, технологічній і комп'ютерній галузях : матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. (13-15 вересня 2017 р., м. Бердянськ). – Бердянськ : БДПУ, 2017. – С. 14-15.

12. Алієв Х. М. Особливості упровадження дистанційних освітніх технологій у навчальний процес педагогічних ВНЗ / Х. М. Алієв. – Суспільні дослідження у 21

сторіччі : матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф. (5 вересня 2017 р., м. Краматорськ). – Краматорськ : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – С. 21-24.

13. Алієв Х. М. Упровадження дистанційних освітніх технологій в університетах США / Х. М. Алієв, О. О. Наливайко. – Сучасні концепції викладання природничих дисциплін в медичних освітніх закладах : матеріали X міжрегіон.. наук.-метод. інтернет-конф. (5-6 грудня 2017 р., м. Харків). – Х. : ХНМУ, 2017. – С. 209-211.

14. Алієв Х. М. Підготовка студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій як психолого-педагогічна проблема / Х. М. Алієв. – Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D» : доступність, діалог, динаміка : матеріали наук.-практ. інтернет-конф. (20-24 лютого 2018 р., м. Полтава). – Полтава : АКУП ПДАА, 2018. – С. 28-32.

АНОТАЦІЇ

Алієв Х. М. Підготовка студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти (015 – професійна освіта). – Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, МОН України. – Харків, 2018.

Дисертаційна робота є теоретико-експериментальним дослідженням підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій.

У дисертації розкрито суть понять «дистанційне навчання», «дистанційна освіта», «дистанційні освітні технології»; визначено особливості підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій; уточнено критерії та показники готовності студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій; теоретично обґрунтовано етапи підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій та експериментально доведено їх ефективність.

Ключові слова: професійна діяльність, студент, викладач, підготовка, професійна готовність, педагогічний університет, дистанційні освітні технології.

Алиев Х. М. Подготовка студентов педагогических университетов к профессиональной деятельности средствами дистанционных образовательных технологий. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования (015 – профессиональное образование). – Харьковский национальный педагогический университет имени Г. С. Сковороды, МОН Украины. – Харьков, 2018.

Диссертационная работа является теоретико-экспериментальным исследованием подготовки студентов педагогических университетов к профессиональной деятельности средствами дистанционных образовательных технологий.

В диссертации раскрыто суть понятия «дистанционное обучение», которое представляет собой инновационную организацию образовательного процесса, основанную на принципе самостоятельного обучения, а студенты и преподаватели разделены в пространстве и времени, однако имеют постоянную возможность поддерживать диалог в виртуальном пространстве. Дистанционное образование в диссертации определяется как форма обучения на расстоянии, в процессе которой учебное взаимодействие педагога и студентов происходит путем внедрения в учебно-воспитательный процесс дистанционных образовательных технологий.

Суть понятия «дистанционные образовательные технологии» в диссертации раскрыто как образовательные технологии, реализуемые в учебно-воспитательном процессе высшей школы путем применения информационных и телекоммуникационных технологий при опосредованном (на расстоянии) или не полностью опосредованном взаимодействии обучающегося и преподавателя. Выделены особенности подготовки студентов педагогических университетов к профессиональной деятельности средствами дистанционных образовательных технологий.

В работе определено, что результатом подготовки студентов педагогических университетов к профессиональной деятельности средствами дистанционных образовательных технологий является соответствующая готовность, которую охарактеризовано как интегративную профессионально-личностную способность, включая положительное отношение к этой педагогической деятельности, владение необходимыми профессиональными знаниями, умениями и навыками, обеспечивающими эффективную организацию дистанционного обучения соискателей образования. Структуру готовности студентов педагогических университетов к профессиональной деятельности средствами дистанционных образовательных технологий составляют мотивационно-ценностный, когнитивный и операционный компоненты, которые находятся в тесной взаимосвязи.

Доказано, что уровень сформированности готовности студентов педагогических университетов к профессиональной деятельности средствами дистанционных образовательных технологий следует определять по следующим критериям: мотивационному, когнитивно-информационному, технологически деятельностному.

Теоретически обосновано в процессе исследования следующие этапы подготовки студентов педагогических университетов к профессиональной деятельности средствами дистанционных образовательных технологий: профессионально-мотивационный, который предусматривает формирование профессиональной направленности студентов педагогических университетов на использование в учебно-воспитательном процессе дистанционных образовательных технологий, состоит из комплекса сложившихся мотивов, ценностных установок по дистанционным образовательным технологиям, связан как с активным

положительным отношением к дистанционным образовательным технологиям, интересом к ним, склонностью, которая переходит в увлеченность этим видом деятельности, так и стремлением совершенствовать свою подготовку и педагогическое мастерство, предусматривающее применение определенных стимулов, которые являются предпосылкой для успешной реализации следующих этапов; содержательно-деятельностный, на котором студенты овладевают знаниями и умениями, необходимыми для формирования готовности к данному виду деятельности, выбирают методы и формы решения поставленных задач, анализируют и обрабатывают информацию; рефлексивно-корректирующий, на котором осуществляется коррекция содержания, форм и методов соответствующей подготовки студентов педагогических университетов к профессиональной деятельности средствами дистанционных образовательных технологий на основе оценки преподавателями и самооценки студентами своей результативности.

Экспериментально доказана эффективность разработанных этапов подготовки студентов педагогических университетов к профессиональной деятельности средствами дистанционных образовательных технологий.

Ключевые слова: профессиональная деятельность, студент, преподаватель, подготовка, профессиональная готовность, педагогический университет, дистанционные образовательные технологии.

Aliiev Kh. M. Preparation of students of pedagogical universities for professional activity by means of distance educational technologies. – Qualification scientific work on the rights of manuscript.

Thesis for the degree of Candidate of Pedagogical Sciences, specialty 13.00.04 – Theory and Methods of Professional education (015 – Professional education). – H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, The Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kharkiv, 2018.

The dissertation is a theoretical and experimental study of the preparation of students of pedagogical universities for the professional activity of means of distance educational technologies.

The dissertation describes the essence of the concepts of «distance learning», «distance education», «distance educational technologies»; the peculiarities of preparation of students of pedagogical universities for professional activity by means of distance educational technologies are determined; the criteria and indicators of readiness of students of pedagogical universities for professional activity by means of distance educational technologies are specified; the stages of preparation of students of pedagogical universities for professional activity by means of distance educational technologies have been developed and their efficiency has been experimentally proved.

Key words: professional activity, student, teacher, preparation, professional readiness, pedagogical university, distance educational technologies.